

စးထီၣ်ကတီၤဆိက့ - ကြးအခါဖဲလဲၣ်?

Victorianပဒ်ၣ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဆိက့ထွဲမၤစၢၤစ့ၤလၢကဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဖိသၣ်တဖၣ်ဒ်သးကဟဲထီၣ်ကတီၤဆိက့တချုးအဝဲသ့ၣ်လဲၤထီၣ်က့ၣ်ဒ်းဘၣ်တနံၣ်န့ၢ်လီၤ. အရ့ၣ်ဒ်းမး လၢဖိသၣ်တဖၣ်ကစးထီၣ် ထီၣ်က့ၣ်ဖဲလဲၤအဝဲသ့ၣ်မ့ကတဲၤကတီၤသးလၢကမၤလဲ တၢ်လၢခိၣ်ယၢၤတၢ်ဆိၣ်သးမူၤမူၤနီၢ်နီၢ်အကျါခါမၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယိအရ့ၣ်ဒ်လၢမိပါ သ့ၣ်တဖၣ်ကဆိမိၣ်ဆိမး တၢ်ဆၢကတီၤအခါဖဲလဲၣ်ကတီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဖိစးထီၣ်လဲၤဆူကတီၤဆိ က့ - ဒ်သးကန့ၢ်ဆၢတဲၤဘၣ်ဝဲအခါလၢကတီၤကတၢ်လၢကထီၣ်ကတီၤဆိက့အဂီၢ်လီၤ.

- ဖိသၣ်တဂၤတဂၤလၢပိစးထီၣ်ဘၣ်ကတီၤဆိက့လီၤန့ၢ် ထုးထီၣ်အိၣ်သ့ အမိပါမ့ၣ်လီၤသးလၢ အဖိတစးထီၣ် ထီၣ်က့ၣ်ဒ်းဘၣ်လၢနံၣ်လၢကဟဲန့ၢ်လီၤ. တၢ်ဆၢတဲၤတခါအိၣ်ညီန့ၢ်ဝဲခိဖျိ တၢ်ပိၣ်သကိးတဲၤသကိးမူၤမူၤနီၢ်နီၢ် လၢမိပါဒီးသရၣ်သမၤအဘၢၣ်စၢၤ ဘၣ်ယးဖိသၣ်တၢ်သ့ၣ်ပၣ်သး အဒိၣ်ကတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၢ်လီၤ. ထုးထီၣ်က့ၣ်လၢကတီၤဆိက့တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတချုးက့ၣ်ခံတီၢ်တ ကတီၢ်ဝဲန့ၢ် အခိပညီမ့ၣ်ဝဲ ဖိသၣ်တဂၤဟဲက့ၢ်ထီၣ်ကဒါက့ၢ်ဝဲကတီၤဆိက့လၢခံတနံၣ်ဒိတနံၣ်သ့ဝဲ လီၤ တချုးအဝဲစးထီၣ်လဲၤဆူက့ၣ်ဒ်းဘၣ်န့ၢ်လီၤ.
- တၢ်ဆိၣ်သးလၢကထီၣ်ကတီၤဆိက့ခံနံၣ်တနံၣ်ဆိၣ်ဝဲစ့ၢ်ကိးလၢဖိသၣ်တဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်သမံသမိးဒ်လၢ အတၢ်ကဘၢၤလၢတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်တကပၤလီၤ. (က့ၢ်လံာ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤ “ မ့ၢ်ယဖိလိၣ်ဘၣ်ထီၣ်ကတီၤဆိက့ခံနံၣ်တနံၣ်စ့ၢ်ကိးခါ? ”

တၢ်သးဒုဒိကဆိၣ်သ့ၣ်ဘၣ်ယးတၢ်ယုထာသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲမိပါက့ၢ်ဆၢၣ်ဝဲဘၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအဖိကန့ၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ကျဲၤတၢ်ဖိၣ်ထဲလၢအဝဲမ့ၣ်ဆိၣ်ခိးတနံၣ်ဒီးမၣ်တချုးဟဲထီၣ်ဝဲကတီၤဆိက့တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးဘၣ်န့ၢ်လီၤ. ဝံသးစ့ၢ်တဲၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်လၢကတီၤဆိက့တက့ၢ်.

အိၣ်ခိးတနံၣ်ဒီးလၢကလဲၤဘၣ်ဆူကတီၤဆိက့

ဖိသၣ်တဂၤဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ဒ်အကစၢ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အသိး, ဒီး အဝဲသးနံၣ်မ့ၢ်ဘၣ်အခါလၢအကြးလဲၤဆူကတီၤဆိက့ဘၣ်ဆၢသးနးက့, တၢ်ဂ့ၢ်ယၢၤယၢၤလၢဘၣ်ထွဲလီၤသးဒီးအတၢ်ဆိၣ်ကတီၤသးလၢတၢ်လဲၤခိဖျိအိၣ်ကဆိၣ်ဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ.

တဘျီယီဖဲန့ၣ်လီၤသး ဒီးနဖိစးထီၣ်လဲၤဆူကတီၤဆိက့လံးဒီး, နၢဒီးသရၣ်သမၤကစးထီၣ်ပၤသ့ၣ်ပၤသးတၢ်ဆိၣ်ဖျါတဖၣ်လၢ နဖိတဆိၣ်ကတီၤသး လၢကလဲၤသဂၢၢ်တၢ်လဲၤခိဖျိဝဲအံၤဒီးဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ. လၢစးထီၣ်ခိၣ်တိန့ၢ် ဘၣ်တဲၤလီၤသးတၢ်ပျီပျီ, ဘၣ်ဆိၣ်ဒီးတၢ်ဖဲကျဲၤလီၤသးလၢအမ့ၢ်အတီၤလၢနၢဒီးသရၣ်သမၤဘၣ်စၢၤ, ဟ်ဖိသၣ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ပၣ်သးပၣ်အဒိၣ်ကတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီး နဟံၣ်ဖိယီဖိတၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မဲၣ်ညါတက့ၢ်.

တၢ်ထံၣ်လၢခံကဆိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ဖဲတၢ်ဆၢကတီၤလဲၤက့ၢ်ဝဲ လၢနဖိကန့ၢ်ဘျုးတၢ်လၢကတီၤဆိက့အိၣ်အါဒီး အဝဲမ့ၢ်ဆိၣ်ခိးနီၢ်တနံၣ်ဒီးမၢ်န့ၢ်လီၤ. ညီန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိမ့ၢ်ဝဲ ဖိသၣ်တၢ်ဒိၣ်တုၤဒိၣ်ပဲၤအကျါတခါ, တၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢအကလီၤမူလီၤမၣ်ပိၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ခံန့ၢ်လီၤ. လၢတၢ်ဆိၣ်သးအိၣ်ဒ်အံၤ န့ၢ်, နမ့ၣ်ထုးထီၣ်က့ၣ်နဖိလၢက့ၢ်ထီၣ်ခံတီၢ်တကတီၢ်ဝဲ (Term) အခါဒီး, ဖဲန့ၢ်အဝဲစးထီၣ်ဝဲကတီၤဆိက့လၢခံတနံၣ်ဒိတနံၣ်သ့ဝဲလီၤ. ပုၤကိးဂၤဒီးထုးထီၣ်က့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဖိသ့ဖဲထီၣ်ဝဲခံတီၢ်တကတီၢ်အဆၢကတီၢ် ဒီး ထုးယံၤကတီၤဆိက့အနံၣ်, ဘျီန့ၢ်ဖိသၣ်ပဲၤက့ၢ်ထီၣ်ကဒါက့ၢ်လၢခံတနံၣ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်နီၢ်

- ဆိမိၣ်ထံထံဆးဆး အခါဖဲလဲၣ်လၢနဖိအိၣ်ကတီၤသးသ့ၣ်သ့ၣ်လဲၤလၢကစးထီၣ်လဲၤဆူက့ၣ်, ဒီးလၢတၢ်န့ၢ်အယိ အခါဖဲလဲၣ်ဂ့ၢ်ကတၢ်လၢနဖိကလဲၤသဂၢၢ်ဝဲကတီၤဆိက့တၢ်လဲၤခိဖျိန့ၢ်တက့ၢ်. နမ့ၣ်တလီၤတၢ်ဘၣ်ခိ, တဲၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤလၢသ့ၣ်ညါနဖိဒီးလၢနန့ၢ်အိၣ်အတၢ်ဆၢတဲၤန့ၢ်လီၤ.
- လဲၤဘၣ်ဆူကတီၤဆိက့, မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆိၣ်ဖိၣ်ဘၣ်ယးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤ ဒီး ဖဲန့ၢ်သံက့ၢ်ဘၣ်ယးကတီၤဆိက့တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်.
- ဖဲန့ၢ်တချုးစးထီၣ်ဒီးစးထီၣ်တုၤလံကတီၤဆိက့တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤန့ၢ်, နီၤလီၤသကိး နတၢ်ဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်, တၢ်ဆိမိၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ယးနဖိတဖၣ် ပျီပျီဒီးသရၣ်သမၤတက့ၢ်.
- နမ့ၣ်လိၣ်ဘၣ် တၢ်ဆဲးပုၤ ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်ယၢၤယၢၤဘၣ်ယးအခုအခါဖဲလဲၣ်လၢအဂ့ၢ်ကတၢ်လၢနဖိကလဲၤထီၣ်ဆူကတီၤဆိက့န့ၢ်, တဲၤသကိးတၢ်ဒီးနဖိအသရၣ်, ပုၤက့ၢ်ထွဲမၤသ့ၣ်ဒီး(child care)မူဒါခိၣ် မ့တမ့ၢ် maternal and childhealth အကသံၣ်သရၣ်/မ့ၣ်တက့ၢ်.